

VIRTUÁLNÍ DĚTSKÁ PORNOGRAFIE

MICHAELA POBOŘILOVÁ

Pornografie je v lidské společnosti chápána jako součást života, zejména sexuálního, sloužící k uspokojování sexuálních potřeb, avšak může být chápána i jako součást projevu života uměleckého. Pornografie je obecně členěna na jednotlivé subkategorie, mezi něž patří i pornografie dětská, která je snad v každé společnosti chápána negativně. Z hlediska trestního práva představuje jednu z nejzávažnějších forem trestné činnosti, neboť směřuje, resp. je zaměřena na členy společnosti, kteří vzhledem ke svému věku a rozumové vyspělosti nemají ještě dostatečné zkušenosti (psychické, životní) a možnosti správně se rozhodnout, a nebo dochází ke zneužívání proti jejich vůli. Všeobecně se dětská pornografie v jednotlivých státech odvíjí od společenských hodnot uznávaných konkrétní společností v určitém čase. Vztah společnosti, a potažmo i jedince, k pornografii je vztahem proměnným, tj. mění se v době a čase, a odráží aktuální postoj. Neblahý vliv na tento negativní fenomén mají informační technologie a technický rozvoj, který způsobuje nekontrolovatelnou produkci, distribuci a držení dětské pornografie, přičemž jedním z nejvýznamnějších zdrojů je Internet.¹ Jednání spočívající ve výrobě, šíření, případně jiném nakládání s dětskou pornografií prostřednictvím kyberprostoru tedy můžeme vymezit jako zločin, který využívá virtuální (digitální) prostředí.

1. PORNOGRAFIE A PORNOGRAFICKÉ DÍLO

Pornografie je slovo řeckého původu a skládá se ze spojení slov *pornos* (prostitut, prostitutka) a *grafein* (psát). Encyklopedie a slovníky cizích slov vymezují podstatu tohoto slova zpravidla podobně. Jedná se o dílo zdůrazňující sexualitu a podněcující sexuální vzrušení, které překračuje obecně uznávané normy morálky a slušnosti.² V jednotlivých státech se pak můžeme setkat i s jinými pojmy, které pojem pornografie nahrazují nebo s ním úzce souvisí. Příkladem lze uvést pojem obscenita,

¹ Z hlediska České republiky viz např. tiskovou zprávu první internetové Internet Hotline z roku 2008 zachycující výsledky prvního roku provozu Internet Hotline, která byla založena 1. dubna 2007. Informace dostupná z: <http://www.nasedite.cz/webmagazine/articles.asp?idk=408&ida=481>.

² *Universum: Všeobecná encyklopedie*, 7. díl (Or–Q). Praha: Odeon, 2001, s. 414.

který se užívá zejména v americkém právním kontextu, a je vymezován jako neslušnost či nemravnost a nelze jej s pojmem pornografie zaměňovat.³

Pornografii z pohledu trestního práva můžeme chápat jen jako společenský jev negativní. Podle obsahu pornografického díla ji můžeme rozdělit na 3 kategorie:⁴

- a) *pornografie tvrdá*, do které spadají pornografická díla, v nichž se projevuje násilí či neúcta k člověku nebo která znázorňují pohlavní styk se zvířetem,
- b) *pornografie dětská*, do níž řadíme taková pornografická díla, která zobrazují, popř. jinak využívají dítě,
- c) *pornografie prostá*, kterou tvoří ostatní pornografická díla.

V současné době trestní zákoník,⁵ ani žádný jiný právní předpis nedefinuje, co se pornografickým dílem rozumí. Vymezení a vyjádření této definice je ponecháno trestněprávní teorii a judikatuře. „Dílo“ je obecně definováno v ustanovení § 2 autorského zákona,⁶ tj. je zde vymezeno dílo autorské jako předmět autorského práva. Předmětné ustanovení obsahuje demonstrativní výčet děl, která jsou pod autorskou ochranou, přičemž jsou rozdělena do jednotlivých kategorií (díla literární, jiná umělecká díla a díla vědecká). Dle autorského zákona mohou autorskoprávní ochrany požívat i díla pornografická za podmínky, že se jedná o dílo umělecké. V tomto směru je nutné, aby pornografie jako umělecké dílo mělo alespoň minimální tvůrčí charakter, přičemž pokud tento tvůrčí prvek chybí, není možno mluvit o díle ve smyslu autorském.⁷ Naproti tomu, aby pornografické dílo bylo předmětem trestněprávního postihu, musí se jednat o dílo, které má veřejnoprávní charakter a vykazuje určitý stupeň společenské škodlivosti pro společnost. Reprobace takovýchto společensky nevhodných či nepřijatelných jevů je povahy veřejnoprávní, která nemá autorskoprávní (soukromoprávní) obsah, tzn. že se nejedná o žádný druh děl ve smyslu autorského práva.⁸

V teorii a praxi se za pornografické dílo považuje „dílo, které zvláště intenzivním a vtíravým způsobem zasahuje a podněcuje sexuální pud, přičemž současně překračuje uznávané morální normy příslušné společnosti, čímž u většiny jejich členů vzbuzuje stud“.⁹ Ústavní soud v této otázce judikoval, že pro účely trestního zákona je pornografickým dílem jakákoliv věc, pokud uráží, způsobem, který lze stěží akceptovat, cit pro sexuální slušnost. Pornografické dílo může u normální osoby vyvolávat sexuální vzrušení, vedle toho však může tuto osobu sexuálně znechucovat či odpuzovat.¹⁰ Pornografické dílo je rovněž vyjádřeno jako „jakýkoli předmět, který, je-li pozorován ať přímo nebo prostřednictvím technického zařízení, zvláště intenzivním a vtíravým způsobem zasahuje a podněcuje samotný sexuální pud. Současně takové dílo hrubě porušuje uznávané morální normy společnosti a vyvolává pocit studu.“¹¹

³ Srov. Miller v. California 413 U.S. 15 (1973), WESTLAW.

⁴ ŠÁMAL, P. et al. *Trestní zákoník: komentář*. 2. díl (§ 140–421). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 1695.

⁵ Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

⁶ Zákon č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

⁷ Srov. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 18. 6. 2003, sp. zn. 5 Tdo 631/2003, ASPI.

⁸ TELEČ, I., TUMA, P. *Autorský zákon. Komentář*. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2007, s. 25.

⁹ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 12. 2004 sp. zn. 7 Tdo 1077/2004-I, ASPI.

¹⁰ Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 19. 4. 2004, sp. zn. IV. ÚS 606/03, ASPI.

¹¹ HERCZEG, J. Virtuální dětská pornografie: Zločin bez obětí? In: VANDUCHOVÁ, V., GRIVNA, T. (ed.). *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, 2008, s. 38.

Podmínkou pornografického díla je, že takové dílo musí mít pornografický charakter a současně musí být zastoupen úmysl tvůrce k vytvoření díla s pornografickým charakterem, tj. musí být vytvořeno za účelem, aby sloužilo jako dílo pornografické. Musíme tedy mluvit o pornografické povaze díla, neboť ne každé takové dílo je předmětem trestního postihu. Příkladem mohou být historicky cenné předměty, předměty určené k vědeckým, vzdělávacím a osvětovým účelům, nebo umělecká díla, která i když zobrazují i ty nejintimnější chvíle člověka, nejsou považována za díla pornografická, a to i v případě, že mají pornografický charakter. Musí se naopak jednat o dílo, které bude hrubě porušovat morální hodnoty dané společností a na průměrného člověka bude dílo jako celek působit tak, že u něj vyvolá pocit studu, popř. takovou osobu bude znechucovat či odpuzovat, a celkově bude v rozporu s morálními hodnotami uznávanými v dané společnosti. Klíčový moment představuje určení, zda se jedná o dílo pornografické veřejnoprávního charakteru, neboť bez spojení těchto kritérií nemůže být nikdo trestně stíhán pro trestné činy uvedené v příslušných ustanoveních trestního zákoníku. Závěr o pornografickém charakteru díla musí být dovozován z celého obsahu díla, nikoli jen z určité části vytržené z kontextu. Tento závěr není možné vyvozovat například jen z určité pasáže, kapitoly, úryvku nebo z jednotlivé fotografie vyřazené z kolekce na sebe navazujících fotografií. Na druhé straně nelze závěr o pornografickém charakteru díla dovozovat bez dalšího jen z toho, že je prezentováno za účelem uspokojení osob trpících sexuální deviací, pro které jsou sexuálně atraktivní nedospělé osoby, například nelze paušálně hodnotit fotografické materiály jako pornografické jen z důvodu, že jsou na nich zachyceny děti a proto, že byly prezentovány na serveru určeném pedofilům.¹²

Posouzení charakteru díla musí být věnována pečlivá pozornost, neboť v konkrétním případě může dojít ke kolizi s právem na svobodu projevu stanovenou v čl. 17 Listiny základních práv a svobod (čl. 10 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod), která tvoří jeden ze základů každé demokratické společnosti a znamená rovněž významný prostředek seberealizace jedince. V případě dětské pornografie je pak svoboda projevu úzce spjata s hodnotami, které příslušná společnost uznává a považuje za morální. Pokud tedy bude u díla shledán pornografický charakter ve smyslu veřejnoprávním, bude toto dílo stát mimo rámec ochrany svobody projevu. Test pornografické povahy díla spočívá na posouzení, zda jeho celkový dojem způsobuje morální pohoršení osobě s běžným citěním.¹³ Morální pohoršení by však mělo být intenzivnějšího významu, neboť například některá umělecká díla mohou svým obsahem být díly pornografickými, avšak ne stíhatelnými podle trestního práva. Abychom mohli mluvit o pornografickém díle z pohledu trestního práva, musí jít o dílo, které nemá vážnou uměleckou, politickou nebo vědeckou hodnotu. Pokud dílo bude mít seriózní uměleckou hodnotu, pak nemůže být předmětem dětské pornografie.¹⁴

Důležitý předpoklad, ze kterého bude nutné vycházet, představují morální hodnoty společnosti, tzv. obecné standardy morálky. Morální hodnoty se mohou v jednotlivých společnostech odlišovat. Jiné chápání z pohledu dětské pornografie se projevuje v Ev-

¹² Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 12. 2004 sp. zn. 7 Tdo 1077/2004-I, ASPI.

¹³ Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 19. 4. 2004, sp. zn. IV. ÚS 606/03, ASPI.

¹⁴ Srov. BARTON, M. Virtuální pornografie, limity svobody umělecké tvorby a svobody projevu a trestní zákon. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 17, s. 617–627.

ropě a jiné v asijských zemích.¹⁵ Jednotné pojetí morálních standardů nenalezneme ani v případech menšího geografického určení, zaměřeného třeba jen na Evropu. Ústavní soud v této věci konstatoval, že svoboda projevu se vztahuje nejen na informace nebo ideje, které jsou vnímány příznivě či neutrálně, ale také na ty, které uráží, pohoršují, šokují či rozrušují stát nebo jakoukoliv část populace.¹⁶ Tímto bylo deklarováno, že svoboda projevu je zaručena všem bez ohledu na hranice státu a současně Ústavní soud stanovil podmínku, že se musí jednat alespoň o část populace, která bude informace či ideje vnímat negativně. Otázkou pak zůstává, jak budou soudy posuzovat mínění části populace ohledně toho, co je v souladu s morálkou a co nikoliv. Jedním ze způsobů posuzování, zda informace či ideje má negativní dopad na společnost, a tudíž se vymyká obecným standardům morálky, může být vedle průzkumů a anket prováděnými různými institucemi i vyjádřením relevantního počtu občanů na internetových stránkách.¹⁷

Pornografické dílo může mít různou podobu. S podobou pornografického díla úzce souvisí a prolíná se i jeho forma. V dnešní době je nutné s ohledem na digitální a informační věk vzít v potaz skutečnost, že v mnoha případech pornografické dílo existuje pouze ve formě dat. Z tohoto důvodu je důležité zajistit, aby definice pornografického materiálu byla i co možná nejvíce technologicky neutrální. Za pornografické dílo by měl být považován materiál v jakékoliv formě nebo kombinaci forem, které jsou způsobilé založit nebo vytvořit komunikaci. Komunikací je myšlen jakýkoliv druh komunikace ve formě textu, slova, zvuku, vizuálních snímků, signálů, dat a dalších forem nebo jejich kombinací.¹⁸

Trestní zákoník uvádí demonstrativní výčet podob pornografického díla. Pornografické dílo může mít formu písemnou, fotografickou, filmovou, počítačovou, elektronickou nebo jinou.¹⁹ Pokud se jedná o vyjádření rozdílu mezi dílem počítačovým a elektronickým, tak prvním dílem se rozumí dílo vytvořené pomocí počítače, elektronickým dílem to, které má podobu čitelnou jen strojově.²⁰ Podmínkou počítačového díla je, že musí být vytvořeno pomocí počítače, tzn. že půjde o dílo vytvořené ve virtuálním prostředí, které pak dále bude moci být rovněž dílem elektronickým a jeho obsah bude moci být produkován pomocí elektronické podoby zaznamenané na technické zařízení. Podoba demonstrativního výčtu byla zvolena zejména proto, aby reflektovala možný budoucí technický vývoj, čímž vložením slovního spojení „jiné pornografické dílo“ otevřela možnost extenzivního výkladu podob pornografického díla, resp. možnost subsumovat pod tento pojem jakákoliv nová technická zařízení a nové formy či podoby, které v budoucnu vzniknou a prostřednictvím nichž budou pornografická díla seznatelná.

¹⁵ V evropských zemích je dětská pornografie posuzována přísněji, než je tomu v Japonsku. Srov. POREMSKÁ, M. Pornografie v USA. *Trestněprávní revue*, 2008, č. 8, s. 237.

¹⁶ Usnesení Ústavního soudu České republiky ze dne 19. 4. 2004, sp. zn. IV. ÚS 606/03, ASPI.

¹⁷ Srov. usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 12. 7. 2006, sp. zn. 8 Tdo 763/2006, ASPI. Ve věci uložení trestu odnětí svobody na doživotí byl konstatován závěr, že lze připustit jako pramen důkazu i vyjádření občanů na internetových stránkách. Dle mého názoru by bylo možné tento případ analogicky vztáhnout i na případ, kdy by se zjišťovala otázka, zda se jedná o dílo pornografického charakteru, tj. zjištění aktuálního stavu vnímání obecných standardů morálky ve společnosti.

¹⁸ CLOUGH, J. *Principles of Cybercrime*. New York: Cambridge University Press, 2010, s. 265.

¹⁹ K výkladu jednotlivých pojmů viz ŠAMAL, P. et al. *Trestní zákoník: komentář*. 2. díl (§ 140–421). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 1695.

²⁰ GRIVNA, T. Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti v novém trestním zákoníku. *Bulletin advokacie*, 2009, č. 10, s. 70.

2. POJEM DÍTĚ

Pro účely dětské pornografie je důležité vyložit, kdo nebo co se rozumí pod pojmem dítě. Trestní zákoník v ustanovení § 126 uvádí, že dítětem se rozumí osoba mladší osmnácti let, pokud trestní zákon nestanoví jinak. V dřívějších trestněprávních předpisech pojem dítě definován přímo nebyl, výjimku bylo relativně možné spatřovat v ustanovení § 216b zákona č. 140/1961 Sb., trestní zákon, který stanovoval, že dítětem se rozumí osoba mladší než osmnáct let. Toto vymezení se ovšem vztahovalo pouze k trestnému činu únosu a obchodování s dětmi. Přestože pojem dítěte nebyl dříve legislativně vymezen, nečinil jeho výklad v praxi problémy.

Výše uvedená definice dítěte vychází z Úmluvy o právech dítěte,²¹ která jej v čl. 1 definuje jako každou lidskou bytost mladší 18 let, pokud podle právního řádu, jenž se na dítě vztahuje, není zletilosti dosaženo dříve. V této souvislosti je třeba zmínit, že náš právní řád dovoluje nabytí zletilosti ještě před dosažením 18. roku věku, a to uzavřením manželství za podmínek stanovených zákonem.²² Takovéto nabytí zletilosti však z hlediska trestního práva nemá vliv a osoba bude i nadále považována za dítě, dokud reálně, tj. plynutím času, nedosáhne 18. roku života.

Pojem dítě vymezuje i Rámcové rozhodnutí Rady EU o boji proti pohlavnímu vykořisťování dětí a dětské pornografii.²³ Podle čl. 1 písm. a) se pro účely tohoto rámcového rozhodnutí rozumí dítětem každá osoba mladší 18 let. Jiným významným dokumentem vymezujícím pojem dítě z hlediska dětské pornografie je Úmluva o kybernetické kriminalitě (dále jen „Úmluva“).²⁴ Úmluva nepoužívá pojem dítě, ale „nezletilá osoba“ (minor). V čl. 9 odst. 3 se uvádí, že pojem nezletilá osoba zahrnuje všechny osoby mladší 18 let. Smluvní strana Úmluvy může stanovit nižší věkovou hranici, která však nesmí být nižší než 16 let. Tímto vymezením Úmluva reaguje na situace, kdy zletilost je v jednotlivých státech nabývána dříve než dosažením 18. roku života, tj. stanovuje nižší věkovou hranici pro chápání osoby jako dítěte. V české trestněprávní nauce je za nezletilou osobu považována osoba, která se nachází v životním období od 15. do 18. roku života. Takto věkově vymezená osoba je nazývána jako osoba mladistvá, i ta je však považována za dítě ve výše vyloženém významu.

V souvislosti s pojmem dítě a pornografie je nutné si uvědomit rozdílnost spočívající v dobrovolném souhlasu se zapojením do aktivního sexuálního života. V České republice je zákonné provádění sexuálních aktivit limitováno věkovou hranicí 15 let. I když od dosažení tohoto věku lze žít sexuálním životem, je nezbytnou podmínkou, aby takovéto jednání bylo beztrestné, souhlas osoby provádějící jakoukoliv sexuální aktivitu. Výjimku představuje právě dětská pornografie, neboť pokud by osoba mladší 18 let dala souhlas například se záznamem sexuální aktivity na videokameru, pak je takový souhlas zcela bezvýznamný a osoba, která stiskne nahrávání na videokameře,

²¹ Úmluva o právech dítěte byla podepsána 20. 11. 1989 v New Yorku, pro ČR závazná od 6. 2. 1991 (sdělení č. 104/1991 Sb.).

²² Ustanovení § 8 odst. 2 zák. č. 40/1964 Sb., občanský zákoník, ve znění pozdějších předpisů, dovoluje nabytí zletilosti ve věku 16 let.

²³ Rámcové rozhodnutí Rady 2004/68/SVV ze dne 22. 12. 2003 o boji proti pohlavnímu vykořisťování dětí a dětské pornografii.

²⁴ Úmluva o kybernetické kriminalitě byla podepsána dne 23. 11. 2001, ČR ji podepsala dne 4. 2. 2005, doposud nedošlo k její ratifikaci, a tudíž není prozatím pro Českou republiku závazná.

bude stíhána za trestný čin výroby dětské pornografie dle ustanovení § 192 trestního zákoníku. Osoba mladší 18 let si tedy může dobrovolně zvolit, že se zapojí do sexuálního života, ale nemůže si dobrovolně zvolit, že bude subjektem pornografického díla (dětské pornografie).

3. DĚTSKÁ PORNOGRAFIE

Pojem dětské pornografie není v našem právním řádu vyjádřen žádnou legální definicí, a proto je její výklad ponechán trestněprávní nauce a judikatuře. Za dětskou pornografii se považují taková pornografická díla, která znázorňují nebo jinak využívají dítě. Česká judikatura pak vymezila dětskou pornografii jako jakékoli zobrazování dítěte libovolnými prostředky při skutečných nebo předstíraných zřejmých sexuálních aktivitách či jakékoli zobrazování pohlavních orgánů dítěte k prvotně sexuálnímu účelům. Za dětskou pornografii jsou pak zejména považovány snímky obnažených dětí v polohách vyzývavě předvádějících pohlavní orgány za účelem sexuálního uspokojení, snímky dětí zachycující polohy skutečného či předstíraného sexuálního styku s nimi, popř. i jiné obdobně sexuálně dráždivé snímky dětí. Musí jít o pornografická díla veřejnoprávního charakteru, přičemž hlavní charakteristikou je skutečnost, že tato díla jsou primárně určena k sexuálnímu účelům, a musí pohoršovat průměrného pozorovatele. Z toho vyplývá, že za dětskou pornografii nejsou považovány rodinné snímky nahých dětí, neboť postrádají výše uvedené znaky. Za pornografické dílo dále není možno označit snímky, byť i zachycující částečně či plně obnažené děti, které působí sexuálně stimulujícím způsobem na jedince pohlavně deviantního, pokud nespĺňují kritéria pornografického charakteru.²⁵ Z hlediska trestního práva není trestné ani pořizování snímků dětí při sportovních aktivitách nebo hrajících si v zábavních centrech nebo hřištích osobami trpících sexuální deviací, přestože tyto snímky budou na ně působit sexuálně stimulujícím způsobem. Takové snímky bývají nazývány jako tzv. doplňkové snímky dětské pornografie. Doplňkové snímky mohou mít z hlediska postihu dětské pornografie význam jen tehdy, pokud jsou umístěny v albu spolu se sexuálními snímky dětí, kdy navíc k nim mohou být přidány popisky, čímž může dojít ke změně významu těchto snímků, a jejich dominantní účel nebo charakteristika se stává nezaměnitelně sexuální z pohledu průměrného pozorovatele.²⁶ Doplňkové snímky v tomto kontextu nejsou trestně postižitelné, avšak mohou vést v procesu dokazování k závěru, že osoba trpí příslušnou sexuální deviací.

Dětskou pornografii vymezují i mezinárodní dokumenty. Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o prodeji dětí, dětské prostituci a dětské pornografii²⁷ v čl. 2 písm. c) rozumí dětskou pornografií zobrazování dítěte libovolnými prostředky při skutečných nebo předstíraných zřejmých sexuálních aktivitách či jakékoli zobrazování pohlavních orgánů dítěte k prvotně sexuálnímu účelům. Rámcové rozhodnutí o boji proti pohlav-

²⁵ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 28. 12. 2004 sp. zn. 7 Tdo 1077/2004-I, ASPI.

²⁶ CLOUGH, J. *Principles of Cybercrime*. New York: Cambridge University Press, 2010, s. 263.

²⁷ Opční protokol k Úmluvě o právech dítěte o prodeji dětí, dětské prostituci a dětské pornografii ze dne 20. 5. 2000 dosud Česká republika neratifikovala, a to z toho důvodu, že v našem právním řádu není dostatečným způsobem upravena odpovědnost právnických osob.

nímu vykořisťování dětí a dětské pornografii²⁸ v čl. 1 písm. b) vymezuje dětskou pornografii jako pornografický materiál, který zobrazuje skutečné dítě, skutečnou osobu se vzhledem dítěte a realistické znázornění neexistujícího dítěte, které se aktivně nebo pasivně účastní zjevně sexuálního jednání, a to včetně dráždivého vystavování přirození nebo ohanbí dítěte.

Úmluva o kybernetické kriminalitě vymezuje dětskou pornografii v čl. 9 odst. 2 jako pornografický materiál, který vizuálně zobrazuje nezletilého při zjevném sexuálním chování nebo osobu, která se jeví jako nezletilá při zjevném sexuálním chování, nebo realistické zobrazení nezletilé osoby při zjevném sexuálním chování. Výkladový problém by mohl vzniknout při vymezení pojmu „vizuální zobrazení“, kterým se pravděpodobně rozumí každé zobrazení, které může být pozorovatelné zrakem, tj. je viditelné jedním ze smyslů člověka. Smluvním státním je pak ponechána možnost trestně nepostihovat jednak obstarávání dětské pornografie pomocí počítačového systému pro svou potřebu či pro jiného, jednak držení dětské pornografie v počítačovém systému. Možnost výjimky je upravena i pro případ pornografického materiálu, jehož aktérem je osoba starší 18 let, avšak vypadající jako nezletilá, a také materiálu zobrazujícího realistické znázornění neexistujícího dítěte.

Pro všechny výše uvedené mezinárodní definice dětské pornografie je společný pojem „zjevné sexuální chování“, které pokrývá následující chování:

- a) skutečný nebo předstíraný sexuální styk (styk pohlavní, orální nebo anální) mezi nezletilými osobami navzájem nebo nezletilou a dospělou (zletilou) osobou, stejného nebo opačného pohlaví,
- b) skutečnou nebo předstíranou bestialitu,²⁹
- c) skutečnou nebo předstíranou masturbaci (onanii),
- d) skutečné nebo předstírané sadistické nebo masochistické zneužívání v sexuálním kontextu,
- e) skutečné nebo předstírané lascivní (chlípné) vystavování genitálií nebo intimních částí (ohanbí) nezletilé osoby.

Výše uvedená chování jsou ve spektru dětské pornografie považována za nejzávažnější a jsou řazena mezi nejtěžší stupně všeobecně uznávané typologie COPINE.³⁰

4. VIRTUÁLNÍ DĚTSKÁ PORNOGRAFIE

Vedle tzv. *dětské pornografie skutečné*, tj. takové, která zobrazuje skutečné dítě z masa a kostí, existuje v současné technologicky moderní době i tzv. *dětská pornogra-*

²⁸ Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 22. prosince 2003 o boji proti pohlavnímu vykořisťování dětí a dětské pornografii (2004/68/SVV).

²⁹ Anglický termín „bestiality“ lze přeložit také jako styk se zvířaty (sodomie).

³⁰ Combating Paedophile Information Network; jedná se o projekt vytvořený univerzitou College Cork v Irsku, který je zaměřen na výzkum problému zneužívání dětí na Internetu. Uvedená typologie je jedním z výstupů tohoto projektu a vychází z ní definice dětské pornografie obsažená v Úmluvě o kyberkriminalitě. Blíže viz Důvodová zpráva k Úmluvě o kyberkriminalitě přijatá Výborem ministrů Rady Evropy na svém 109. zasedání (8. listopadu 2001), dostupná z: <http://conventions.coe.int/treaty/en/reports/html/185.htm>; CLOUGH, J. *Principles of Cybercrime*. New York: Cambridge University Press, 2010, s. 259.

fie virtuální. V souvislosti s kyberprostorem pak můžeme pohlížet na dětskou pornografii ze dvou směrů:³¹

- a) *dětskou pornografii ve virtuálním prostředí*, kdy do této kategorie řadíme dětskou pornografii skutečnou, která je dále v rámci kyberprostoru,³² zejména Internetu, rozšiřována,
- b) *virtuální dětskou pornografii*, tj. takovou, která nezobrazuje žádné skutečné dítě, ale jedná se o díla, jejichž ústředním motivem je zobrazení nereálného dítěte vytvořeného v rámci kyberprostoru, přičemž tuto není možné spáchat mimo virtuální prostředí.

V souvislosti s nazíráním na dětskou pornografii, která nezobrazuje skutečné dítě, je možné vycházet také z členění podle její podoby na:

- a) dětskou pornografii vytvořenou v rámci kyberprostoru (např. animace, fotografie nezobrazující skutečné dítě vytvořené pomocí počítačového programu – fotomontáž, vytvoření filmových postav jako tzv. kyborgů³³ nebo androidů³⁴),
- b) chápání jejího vytvoření jako fikce, tj. i zde nevystupuje skutečné dítě, avšak jedná se o vytvoření mimo kyberprostor (např. literární díla, sochy).³⁵

Virtuální dětská pornografie je neššířeji pojata v Úmluvě o kybernetické kriminalitě, a to jednak ve formě vymezení pornografického materiálu, který je považován za dětskou pornografii, jednak ve formě výčtu jednání spojených s dětskou pornografií, která mohou být trestným činem. Úmluva pokrývá jak dětskou pornografii ve virtuálním prostředí v rámci postihu vizuálního zobrazení sexuálního zneužívání skutečných dětí, tak i virtuální dětskou pornografii v souvislosti s postihem pornografického materiálu, které zobrazuje osobu, která se jeví jako nezletilá, nebo realisticky zobrazuje nezletilou osobu, která není skutečným dítětem, při zjevném sexuálním chování. Obdobně je tomu tak i v Rámcovém rozhodnutí o boji proti pohlavnímu vykořisťování dětí a dětské pornografii, které výslovně definuje jako dětskou pornografii materiál, který zobrazuje skutečné dítě, skutečnou osobu se vzhledem dítěte nebo realistické znázornění neexistujícího dítěte, které se aktivně nebo pasivně účastní zjevně sexuálního jednání, a to včetně dráždivého vystavování přirození nebo ohanbí dítěte.

Úmluva o kybernetické kriminalitě současně pro oba druhy virtuální dětské pornografie vymezuje jednání spočívající v úmyslné(m) protiprávní(m):³⁶

³¹ Uvedené dělení je pro tento příspěvek stěžejní a nadále v textu se z něj vychází.

³² Kyberprostor se skládá ze stovek tisíců vzájemně propojených počítačů, serverů, směšovačů (router), přepínačů (switch) a optických kabelů; prostor, do něhož vstupují sociální aktéři, kteří používají ke vzájemné sociální interakci pokročilé informační technologie. Blíže srov. POLČÁK, R., ŠKOP, M., MACEK, J. *Normativní systémy v kyberprostoru*. 1. vydání. Brno: MU, 2005, s. 7 n.

³³ Původně živé-přirodní tělo obohacené o mechanické či elektronické části, jejichž montáž, popř. demontáž se provádí pomocí chirurgického zákroku. Podstatou je zde představa techniky parazitující na živém těle. Definice dostupná z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Kyborg>.

³⁴ Umělá, mechanická napodobenina člověka. *Akademický slovník cizích slov*, I. díl (A–K). Praha: Academia, 1995, s. 51.

³⁵ V tomto článku není nadále dětské pornografii, která nezobrazuje skutečné dítě, jako fikci věnována pozornost.

³⁶ Blíže viz Důvodová zpráva k Úmluvě o kyberkriminalitě přijatá Výborem ministrů Rady Evropy na svém 109. zasedání (8. listopadu 2001), dostupná z: <http://conventions.coe.int/treaty/en/reports/html/185.htm>; CLOUGH, J. *Principles of Cybercrime*. New York: Cambridge University Press, 2010, s. 281 n.

- a) výrobě dětské pornografie pro účely její distribuce prostřednictvím počítačového systému,
- b) nabízení nebo zpřístupňování dětské pornografie prostřednictvím počítačového systému,
- c) distribuci nebo přenášení dětské pornografie prostřednictvím počítačového systému,
- d) obstarávání dětské pornografie prostřednictvím počítačového systému pro sebe nebo jinou osobu (smluvní strana si může vyhradit právo zcela nebo zčásti toto jednání nepostihovat),
- e) držení dětské pornografie v počítačovém systému nebo na médiu pro ukládání počítačových dat (smluvní strana si může vyhradit právo zcela nebo zčásti toto jednání nepostihovat).

Výrobou se rozumí výroba dětské pornografie za účelem její distribuce prostřednictvím počítačového systému. Za výrobu je možné považovat vytváření fotografií a obrazových záznamů, vytváření reprodukcí existujících snímků kopírováním, skenováním, používání počítačových softwarů k vytvoření nereálného dítěte a další formy.

Nabízení má pokrýt poskytnutí možnosti jiným osobám získat dětskou pornografii, přičemž osoba, která takový materiál nabízí, jej může skutečně poskytnout. *Zpřístupněním* se rozumí činnost spočívající v uvádění a zpřístupnění dětské pornografie pro využití jinými osobami. Tyto formy se nemusí nutně týkat aktivního šíření dětské pornografie, ale jednoduše stačí nabídnout takové materiály jiným osobám, resp. širšímu okruhu osob například uveřejněním, ukazováním nebo inzerováním. Příkladem může být vytvoření webových stránek s dětskou pornografií či vytvoření nebo kompilace odkazů za účelem usnadnění přístupu na webové stránky s dětskou pornografií, přičemž se nevyžaduje, aby takový materiál byl ve skutečnosti z těchto stránek stažen.

Distribuce zahrnuje aktivní šíření dětské pornografie. Pod *přenášením* lze zařadit posílání dětské pornografie prostřednictvím počítačového systému jiné osobě. Distribuce a přenášení dětské pornografie představují jednu z nejdůležitějších oblastí, kterou se snaží jednotlivé státy kriminalizovat s ohledem na vývoj informačních technologií a jejich běžné, časté, snadné a dostupné používání. V této souvislosti lze hovořit i o přepravování, dovážení a vyvážení z jednoho místa na druhé, které je spíše zažité pro fyzický pohyb věcí (zboží), avšak je možné na tento kontext nahlížet i z pohledu přepravování, dovážení a vyvážení dat jako ekvivalentu k fyzickému pohybu a přenosu (například přeshraniční stažení dětské pornografie).

Obstaráváním je míněno aktivní získávání dětské pornografie pro sebe nebo jiného, například stahováním. Pod obstaráváním je pak možné si představit relevantní chování spočívající v umožnění přístupu (zobrazení nebo prohlížení materiálu na počítači nebo jiný výstup v seznatelné podobě), požadování a obdržení (musí se jednat o vědomé obdržení vizuálního zobrazení stažením od jiné osoby nebo získáním z držení jinou osobou) materiálů zachycující dětskou pornografii.

Držení zde lze rozeznávat ve dvou formách. První formou je prostá držba, která sama o sobě může založit spáchání trestného činu, druhou formou je doplňková držba spočívající v úmyslu materiál s dětskou pornografií prodávat, dodávat nebo nabízet jiným osobám. Držení dětské pornografie podněcuje poptávku a nabídku po takovém

materiálu, a proto se jednotlivé státy snaží vymýtit tento jev, zejména pokud se jedná o držení v úmyslu materiál dále nabízet a šířit.

5. OTÁZKY SOUVISEJÍCÍ S VIRTUÁLNÍ DĚTSKOU PORNOGRAFIÍ

Jak bylo výše uvedeno, základem virtuální dětské pornografie je, že zde nedochází ke zneužívání či jinému využívání skutečného dítěte, ale dítěte ve skutečnosti neexistujícího. Vystává však otázka, zda virtuální pornografická díla mohou být předmětem trestního postihu, neboť primárním důvodem proč problematika dětské pornografie byla upravena, byl zájem na ochraně skutečných dětí před jejich zneužíváním a vykořisťováním v sexuální oblasti.

Původním objektem trestných činů souvisejících s dětskou pornografií byl a nadále i zůstává zájem společnosti na ochraně mravního vývoje dětí a jejich ochraně před sexuálním zneužíváním. Abychom mohli mluvit o virtuální dětské pornografii, musí být splněna podmínka, že se musí jednat o dílo, které má pornografický charakter ve smyslu trestního práva, tzn. že se musí jednat o charakter veřejnoprávní. Při takovém hodnocení totiž zejména zde vystupuje do popředí otázka zásahu do ústavně zaručeného práva na svobodu projevu.³⁷ Musí se jednat o dílo, jehož obsahem bude sexuální aktivita zneužívající nebo jinak využívající neexistující dítě. Z tohoto důvodu nemůžou být trestně například animace, které zobrazují sexuální chování dospělých animovaných osob, tj. starších 18 let.

V případě virtuální dětské pornografie zájem na ochraně před sexuálním zneužíváním dětí nelze přímo dovodit, neboť zde nevystupuje konkrétní skutečný jednotlivec, a proto primárním objektem je ochrana mravního vývoje dětí. Lze se setkat i s názorem, že individuálním objektem je ochrana společnosti před potencionálně nebezpečným jednáním, které může vést až ke skutečnému zneužívání dětí.³⁸ Někteří autoři zabývající se touto problematikou dovozují, že objektem ochrany v případě virtuální dětské pornografie nemá být mravnost, nýbrž ochrana dětí.³⁹ Pro ochranu mravního vývoje dítěte a tedy skutečnosti, jak může virtuální pornografie ovlivnit vztah dítěte k sexuálnímu životu, lze uvést argument, že když dítě uvidí sexuální animaci, v níž bude v sexuálním aktu jako aktér vystupovat například Lisa Simpson, která je vykreslena v seriálu Simpsonovi⁴⁰ jako kladná postava s pozitivními lidskými vlastnostmi, a tudíž v očích dítěte chápána jako „správná osoba“, přičemž můžeme předpokládat, že dítě nižšího věku není rozumově natolik vyspělé a sexuálně zralé, aby si bylo plně vědomo toho, co vidí, dítě pak může animaci vnímat tak, že když „to“ dělá Lisa, tak na tom není nic špatného a můžu „to“ dělat i já. Stejný vliv by samozřejmě mohla mít i animace pro

³⁷ Srov. Miller v. California 413 U.S. 15 (1973); BARTOŇ, M. Virtuální pornografie, limity svobody umělecké tvorby a svobody projevu a trestní zákon. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 17, s. 619–620.

³⁸ VOLEVEČKÝ, P., ŠUBRT, M. Dětská pornografie jako kybernetický trestný čin ve světle Úmluvy o počítačové kriminalitě. *Trestní právo*, roč. 2009, č. 4, s. 16.

³⁹ Srov. BARTOŇ, M. Virtuální pornografie, limity svobody umělecké tvorby a svobody projevu a trestní zákon. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 17, s. 624.

⁴⁰ Americký animovaný televizní seriál. Blíže viz: <http://www.csfed.cz/film/72489-simpsons-the>.

dospělé, tj. animace, v níž by aktérem sexuálního chování byla dospělá osoba, tj. osoba starší 18 let, například Sněhurka, která je rovněž v očích dětí chápána jako kladná postava. Argumentem proti výše uvedenému chápání animace je, že se jedná pouze o předpoklad, že animace ze strany dítěte bude tímto způsobem vykládána.⁴¹ Na obdobném základě je postaven argument záležející v pozitivní možnosti ovlivnění pohlavních deviantů, neboť virtuální pornografie by mohla být pro řadu z nich alternativou, která by jim umožnila realizovat své potřeby na úrovni masturbačních fantazií, a tím by se snížilo riziko, že své potřeby skutečně realizují. Opačný argument, který se nabízí, je názor, že virtuální dětská pornografie jen zvyšuje chuť pedofilů a dodává jim odvalu účastnit se nezákonných činů.⁴² V tomto případě již do popředí vystupuje zájem na ochraně dětí před jejich zneužíváním. Ve všech výše uvedených věcech se jedná pouze o předpoklady. Tyto situace můžeme srovnat s tvrzeními, která byla a jsou v poslední době prezentována vědci, teoretiky nebo sdělovacími prostředky, konkrétně, že násilí prezentované ve filmech a videohrách ovlivňuje chování a vnímání dětí ve skutečném životě. Samozřejmě i zde máme zastánce, kteří tuto teorii podporují, a na druhé straně ty, kteří ji nezastávají. Reálným faktem ovšem zůstává, že ve světě již existují případy, kdy jednání osob bylo ovlivněno počítačovými hrami, a to s přímým odkazem pachatelů na jejich názvy. Jedním z těchto případů je tzv. Kolumbijský masakr,⁴³ kdy dva studenti, po předchozím naplánování a přípravě, v kafetérii střední školy usmrtili několik svých spolužáků a jednoho profesora střelnými zbraněmi, které si s sebou přinesli do školy. Ještě před spácháním svého činu natočili domácí video, v němž přímo odkazují na počítačovou hru slovy: „Bude to jako ten podělanej Doom... Tahle podělaná brokovnice je jako vystřížená z Dooma!“⁴⁴ Zastánci teorie, že násilí ve virtuálním světě ovlivňuje chování dětí ve světě reálném, teď mají v ruce skutečný argument, kterým mohou operovat. Tímto případem mělo být demonstrováno, že i v případě virtuální dětské pornografie by neměl být opomíjen fakt, že virtuální svět je dnes každodenní běžnou součástí života, že se může promítat do reality a ovlivňovat chování a vnímání osob.

Jelikož v rámci virtuální dětské pornografie nejde o skutečné dítě, vyvstává otázka co, popř. kdo bude jejím předmětem. Možnost, že předmětem dětské pornografie bude neexistující dítě, upravuje Rámcové rozhodnutí Rady o boji proti pohlavnímu vykořisťování dětí a dětské pornografii, tzn. že v rámci Evropské unie je připuštěno, že předmětem dětské pornografie mohou být i virtuální pornografická díla. V daném případě je však podmínkou, že se musí jednat o realistické znázornění dítěte, tj. případ, kdy dílo z hlediska průměrného pozorovatele vypadá jako dokument o skutečném pohlavním zneužívání dítěte.⁴⁵ Důležitá bude míra realističnosti virtuálního pornografického díla. S ohledem na stále pokračující technický vývoj bude čím dál obtížnější rozeznat dítě skutečné a nereálné (tuto úvahu nelze vztáhnout na animace, neboť zde vždy víme, že se nebude jednat o skutečné dítě). Konzumenti takového díla by se mohli obhajovat právě

⁴¹ Srov. McEWEN v. SIMMONS & ANOR (2008), New South Wales Supreme Court, NSWSC 1292, dostupné z: <http://lawlink.nsw.gov.au/scjjudgments/2008nswsc.nsf/2008ns>.

⁴² HERCZEG, J. Virtuální dětská pornografie: Zločin bez obětí? In: VANDUCHOVÁ, V., GRIVNA, T. (ed.). *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, 2008, s. 47.

⁴³ Informace dostupná z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Masakr_na_Columbine_High_School.

⁴⁴ Informace dostupná z: <http://www.project-syndicate.org/commentary/singer26/Czech>.

⁴⁵ HERCZEG, J. Virtuální dětská pornografie: Zločin bez obětí? In: VANDUCHOVÁ, V., GRIVNA, T. (ed.). *Pocta Otovi Novotnému k 80. narozeninám*. Praha: ASPI, 2008, s. 43.

tím, že se nejedná o skutečné dítě.⁴⁶ Jako příklad lze uvést situaci, kdy bude natočen film se skutečnými lidskými bytostmi, přičemž jedním z aktérů bude virtuálně upravený a do filmu přidán android nebo kyborg, který bude prokazatelně mladší 18 let, přičemž následně u tohoto díla nevznikne pochybnost, že se jedná o dílo zachycující dětskou pornografii.⁴⁷ V tomto konkrétním případě by určitě bylo možné vzít v potaz hledisko společenské škodlivosti, které by zde mělo pravděpodobně větší váhu než v případě animace, resp. společenská škodlivost by zde mohla dosahovat menší míry než u animací, záleželo by však na konkrétních okolnostech případu.

Není pochyb o tom, že dítě je zároveň osobou, a proto další otázkou, která v souvislosti s virtuální dětskou pornografií vyvstává, je, zda kreslená postava může být považována za „osobu“ z právního hlediska. I zde se názory různí. Jedním z takových názorů je, že se o „osobu“ jednat nemůže, neboť by se jednalo o extenzivní rozšiřování trestní odpovědnosti na situace, které neměl zákonodárce v úmyslu postihovat.⁴⁸ Pojem osoby v právním významu lze považovat za pojem historický a obecně se jím rozumí fyzické a právnické osoby.⁴⁹ Fyzická osoba je dnes chápána jako skutečná osoba, tj. jednotlivec z masa a kostí. Vzhledem k době vzniku a utváření pojmu fyzické osoby rozhodně nebylo možné počítat s variantou virtuálního prostředí, neboť zákonodárci v době zavádění tohoto pojmu nebyla pravděpodobně známa. Kreslenou nebo animovanou postavu je však možné považovat za osobu ve smyslu právním za předpokladu, že taková postava se svým ztvárněním podobá člověku. V opačném případě by bylo nutné posoudit, jak moc se kreslená postava odchyluje od ztvárnění člověka a zda je takové zobrazení způsobilé založit trestný čin. V daném případě by nestačilo pouhé přiřazování lidských vlastností například animovanému králíkovi nebo kachně, neboť takové zobrazení nelze chápat tak, že se jedná o vyjádření osoby, dokonce i když animovaný králík nebo kachna mají povahové rysy, které jsou zřetelně lidské.⁵⁰ Z pohledu postavení virtuálních osoby by právo nemělo být rigidní, resp. nemělo by být vykládáno zcela rigidně, ale naopak by mělo pružně reagovat na situace a prostředí v daném čase a místě. Rovněž by mělo reflektovat chápání a standardy společnosti. Jelikož virtuální svět překračuje pomyslnou hranici světa reálného, stává se jeho každodenní součástí, je možné brát v potaz i úvahy směřující k chápání kreslených postav jako právních entit, a tudíž by bylo možné rozšířit pojem osoby v právním významu. Samozřejmě i zde by musely platit určité hranice, kdy takové chápání kreslených postav jako právních entit by nebylo možné z povahy věci použít u všech skutkových podstat trestných činů (např. únos dítěte).

⁴⁶ Srov. BARTOŇ, M. Virtuální pornografie, limity svobody umělecké tvorby a svobody projevu a trestní zákon. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 17, s. 621.

⁴⁷ Jako příklad lze pro srovnání uvést filmové zpracování Jaws 3-D (Čelisti 3), ve kterém vystupují skuteční herci, a počítačově je zde pak upraven žralok. Dostupné z: <http://www.csfid.cz/film/19676-jaws-3d/>.

⁴⁸ VOLEVECKÝ, P., ŠUBRT, M. Dětská pornografie jako kybernetický trestný čin ve světle Úmluvy o počítačové kriminalitě. *Trestní právo*, 2009, č. 4, s. 19. Dále srov. McEWEN v. SIMMONS & ANOR (2008), New South Wales Supreme Court, NSWSC 1292 (blíže pojednáno v kapitole Případové studie).

⁴⁹ Právnická osoba však nemůže vystupovat jako předmět v rámci kontextu virtuální dětské pornografie. Naopak je však možné, že by mohla být pachatelem trestného činu souvisejícího s virtuální dětskou pornografií.

⁵⁰ Srov. McEWEN v. SIMMONS & ANOR (2008), New South Wales Supreme Court, NSWSC 1292, dostupné z: <http://lawlink.nsw.gov.au/scjgments/2008nswsc.nsf/2008ns>.

Další důležitou otázkou je, zda virtuální dítě (osoba) může mít věk. V daném kontextu není možné hovořit o věku v rámci plynutí času, ale v potaz lze brát tzv. „věk zdánlivý“, tj. věk, který může být virtuální osobě přisouzen na základě pozorovatelných tělesných znaků. Věk virtuálního dítěte lze odvodit z jeho vzhledu, přičemž může být jasné, že se jedná o dítě mladší 18 let (např. animované batole), a nebo nebude jisté, zda animovaná osoba je dítětem. Tato otázka bude v praxi představovat problém, který bude muset být řešen na základě konkrétních okolností a rysů animované postavy, tj. rysů vzhledových, kdy v potaz by mělo být bráno i vystupování a chování takové postavy, její oblečení apod. Uvedené rysy pak bude nutné vykládat ve vzájemné souvislosti, nikoliv jednotlivě. Další způsob určení věku představuje jeho odvození z charakteru animace, resp. ze souvislosti dějové linie. Konkrétně se může jednat o situaci, kdy přímo v animaci bude jasně řečeno, že se jedná o virtuální osobu mladší 18 let (např. Mach a Šebestová, kdy se ve znělce uvádí „My jsme žáci 3. B“ a současně lze z charakteru a vzhledu poznat, že se jedná o děti). Takové určení věku musí být v konkrétním případě nesporné. V případě, že by otázka věku animované postavy nebyla určena napevno, měla by být uplatněna zásada *in dubio pro reo*.⁵¹

6. TRESTNÍ POSTIH DĚTSKÉ PORNOGRAFIE A VIRTUÁLNÍ DĚTSKÉ PORNOGRAFIE

Právní úprava dětské pornografie je obsažena v současné době ve zvláštní části trestního zákoníku, konkrétně v ustanoveních § 191–193, zařazených do hlavy III. nesoucí název „Trestné činy proti lidské důstojnosti v sexuální oblasti“. Ustanovení § 191 upravuje trestný čin šíření pornografie, který se vztahuje jednak na pornografii tvrdou (odst. 1), a jednak na pornografii prostou (odst. 2). Úprava dětské pornografie je pak vyčleněna do samostatných ustanovení § 192 a 193 trestního zákoníku. Důvodem samostatné úpravy je fakt, že dětská pornografie je považována za nejškodlivější druh pornografie. Tuto skutečnost dokazuje i snaha jednotlivých států, daleko přesahující hranice evropského kontinentu, o regulaci této problematiky v celosvětovém měřítku. Výsledky těchto snah můžeme spatřovat v uzavření několika významných mezinárodních úmluv, které se daného problému dotýkají.⁵² Všechny uvedené trestné činy mají společné, že po subjektivní stránce se vyžaduje úmyslné zavinění (§ 13 odst. 1 trestního zákoníku) a pachatelem může být kdokoliv. Rovněž u jednotlivých trestných činů jsou uvedeny okolnosti podmiňující použití vyšší trestní sazby (§ 191 odst. 3 a 4, § 192 odst. 3 a 4, § 193 odst. 2 a 3), mezi něž patří například spáchání trestného činu jako člen organizované skupiny nebo úmysl získat pro sebe nebo jiného prospěch (značný, velkého rozsahu).⁵³

⁵¹ CÍSAŘOVÁ, D., FENYK, J., GRIVNA, T. et al. *Trestní právo procesní*. 5. vydání. Praha: ASPI, 2008, s. 83.

⁵² Jedná se například o Úmluvu o právech dítěte, resp. Opční protokol k této úmluvě ze dne 25. 5. 2000, o Úmluvu o kybernetické kriminalitě ze dne 23. 11. 2001, o Úmluvu o ochraně dětí před sexuálním vykořisťováním a zneužíváním ze dne 25. 10. 2007 aj.

⁵³ Blíže viz ŠÁMAL, P. et al. *Trestní zákoník: komentář*. 2. díl. (§ 140–421). 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2010, s. 1702 n.

Ustanovení § 192 upravuje trestný čin výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií. Objektem tohoto trestného činu je zájem společnosti na ochraně mravního vývoje dětí a ochraně před jejich sexuálním zneužíváním. Ustanovení § 192 upravuje v odst. 1 přechovávání dětské pornografie a v odst. 2 pak její šíření (nakládání) a kořistění z takového díla. Vzhledem k tomu, že šíření dětské pornografie je považováno za společensky škodlivější než její přechovávání a šíření ostatních druhů pornografických děl, je také přísněji trestáno, než je tomu u ostatních uvedených trestných činů, ve formě vyšších trestních sazeb. Dále jsou v tomto ustanovení uvedeny jednak způsoby šíření dětské pornografie (vyrobí, doveze, vyveze, proveze, nabídne, jinak jinému opatří apod.), a jednak podoby pornografického díla (fotografické, počítačové aj.).

Ustanovení § 193 upravuje trestný čin zneužití dítěte k výrobě pornografie, jehož objektem je zájem společnosti na ochraně dětí před sexuálním zneužíváním, zájem na řádném mravním a citovém vývoji dětí a svoboda rozhodování. Základem skutkové podstaty pak je, že pachatel přiměje, zjedná, najme, zláká, svede nebo zneužije dítě k výrobě pornografického díla nebo kořistí z účasti dítěte na takovém díle. Tento trestný čin lze spáchat jen za účasti skutečného dítěte, a tudíž je z povahy věci vyloučeno jeho použití z hlediska virtuální dětské pornografie. Určitou možnost odchylného výkladu představuje spojení „nebo zneužije dítě“, avšak s odkazem na předchozí výčet způsobu jednání (přiměje, najme, zláká) lze dovodit, že zákonodárce měl v úmyslu postihovat pouze aktivní jednání pachatele směřujícího k zneužití skutečných dětí, tzn. mělo by dojít ke skutečné vzájemné interakci mezi pachatelem a dítětem.

Základní otázkou zůstává, zda je možné v České republice trestně stíhat virtuální dětskou pornografii. Trestní zákoník nerozlišuje mezi dětskou pornografií skutečnou a virtuální. Dětskou pornografií ve virtuálním prostředí je možné stíhat podle ustanovení § 192 trestního zákoníku, tj. její výrobu a nakládání. K virtuální dětské pornografie se vztahuje okolnost podmiňující použití vyšší trestní sazby, která je spojována s nakládáním s dětskou pornografií prostřednictvím veřejně přístupné počítačové sítě. Ke stíhání virtuální dětské pornografie může dojít jen v případě, že bude připuštěno, že virtuální dítě lze subsumovat pod pojem dítě používaný v předmětném ustanovení trestního zákoníku. Lze konstatovat, že trestní právo tento přístup zastává, neboť na základě novely trestního zákoníku⁵⁴ byl rozšířen dosah skutkové podstaty ustanovení § 192 na osobu, jež se jeví být dítětem. Dle důvodové zprávy se jedná o transpoziční bod článku 1 písm. b) Rámcového rozhodnutí o boji proti pohlavnímu vykořisťování dětí a dětské pornografii, v němž se dětskou pornografií rozumí materiál, který znázorňuje skutečné dítě, ale i materiál obsahující realistické zobrazení neexistujícího dítěte. V rámci ustanovení § 192 je trestné i přechovávání pornografického díla, jež znázorňuje osobu, jež se jeví být dítětem. Vzhledem k argumentu, že virtuální dětská pornografie může u jedinců se sexuální deviací ve vztahu k dětem nahrazovat reálný stimul „k akci“, může být polemizováno, zda přechovávání takové dětské pornografie má být trestné.

V současné době je tedy možné postihovat virtuální dětskou pornografii z hlediska trestního práva. I podle dřívějšího výkladu se nabízela alternativa pro skutečnost, že virtuální dětská pornografie může být předmětem trestního stíhání. Lze tak dovodit

⁵⁴ Zákon č. 330/2011 Sb., kterým se mění zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů.

z použitého výrazu „jinak využívá dítě“, přičemž tento výraz se měl zřejmě vztahovat na pornografický materiál, u něhož z povahy věci chybí prvek zobrazení, avšak na druhé straně tento výraz vyžaduje, aby dítě bylo nějakým způsobem v díle přítomno, byť ne přímo zobrazeno.⁵⁵

V souvislosti se zavedením trestní odpovědnosti právnických osob je vhodné na tomto místě zmínit vztah virtuální dětské pornografie a právnické osoby jako pachatele. Ze zcela všeobecného pohledu lze uvést, že oba uvedené pojmy mají společnou skutečnost, že jsou svou povahou dílem fikce. Právnické osoby nejsou skutečné, ale jejich chápání jako právních subjektů je již zažitě. Ustanovení § 7 zákona o trestní odpovědnosti právnických osob⁵⁶ obsahuje taxativní výčet trestných činů, pro něž je možné právnickou osobu v rámci trestního řízení případně postihnout. Mezi výčtem jsou i trestné činy výroby a jiného nakládání s dětskou pornografií a zneužití dítěte k výrobě pornografie (§ 192 a 193). Při posuzování, zda právnická osoba může být pachatelem těchto trestných činů bude platit to samé, co bylo řečeno výše, tzn. že pachatelem virtuální dětské pornografie může být i právnická osoba.

7. PŘÍPADOVÉ STUDIE

Z hlediska virtuální dětské pornografie se v právní praxi objevily zajímavé případy, v nichž na jednu stranu prosvítá nový koncept chápání virtuálního prostředí v právu, včetně jednání v něm uskutečňovaných, na druhé straně tyto případy naznačují, jak se virtuální svět stává součástí světa reálného, kdy se do něj v čím dál větší míře prolíná, a překračuje tak pomyslnou hranici mezi těmito světy.

Jedním z diskutovaných problémů ohledně virtuální dětské pornografie, je její dostupnost v Second Life.⁵⁷ Second Life je rozdělen do dvou virtuálních světů podle věku uživatele (avatara), a to na tzv. MainGrid, určený pro uživatele od dosažení věku 18 let a více, a na tzv. TeenGrid, určený pro věkovou skupinu v rozmezí od 13 do 18 let. Věk se zjišťuje při registraci, kdy uživatel je povinen vyplnit kolonku „age“, přičemž poté již v reálné situaci není nadále zkoumáno, zda je tato informace pravdivá či nikoliv. Není tedy vyloučeno, aby se v MainGrid nacházely osoby mladší 18 let a v TeenGrid osoby starší 18 let. Uživatelé si vytváří a průběžně mohou i měnit svou identitu neboli virtuální totožnost, tj. i osoba starší 18 let si může zvolit vzhled batolete, pokud bude mít zájem.

V roce 2007 německá stanice ARD odvysílala reportáž o dostupnosti dětské pornografie v Second Life,⁵⁸ a to jednak ve formě tradičního obrazového záznamu, a jednak přímo online jako hru, ve které byl avatar buď hlavním aktérem, nebo se hry mohl zúčastnit kterýkoli avatar jako divák. V některých případech bylo nutné zaplatit vstup-

⁵⁵ BARTOŇ, M. Virtuální pornografie, limity svobody umělecké tvorby a svobody projevu a trestní zákon. *Právní rozhledy*, 2008, roč. 16, č. 17, s. 623.

⁵⁶ Zákon č. 418/2011 Sb., o trestní odpovědnosti právnických osob a řízení proti nim.

⁵⁷ Třírozměrný virtuální svět přístupný přes Internet, který měl na počátku roku 2008 více než 20 milionů uživatelů. Second Life je obrazem skutečného světa ve virtuálním prostředí. Informace dostupná z: http://cs.wikipedia.org/wiki/Second_life.

⁵⁸ Reportáž je dostupná na: <http://www.youtube.com/watch?v=Wk8uNWF77gg>.

né.⁵⁹ Reportáž odhalila skupinu obchodující s dětskou pornografií, přičemž vyšetřování bylo současně zaměřeno na uživatele, kteří za virtuální sex zaplatili. Důvodem, proč se německé vyšetřovací orgány a státní zástupce touto kauzou zabývali, je skutečnost, že podle německého trestního práva je držení virtuální dětské pornografie trestné.⁶⁰ Společnost Linden Lab, která je tvůrcem Second Life, poskytla německým orgánům součinnost při zjišťování identity uživatelů, a to jednak těch, kteří za virtuální sex zaplatili, a jednak majitelů virtuálních pozemků, na kterých se virtuální dětská pornografie uskutečňovala.⁶¹ Současně se zavázala upravit hru tak, aby bylo zabráněno virtuálním dětem (tj. uživatelům mladším 18 let, ale i uživatelům, jejichž virtuální totožnost představuje dítě) v provozování sexuálního jednání a zaměřila se na ověřování identity. Daný případ popisuje, že dětská pornografie ve virtuálním prostředí a zejména virtuální dětská pornografie není brána na lehkou váhu a naopak je v určitých státech chápána jako závažný negativní jev, který je nutné omezit a regulovat.

Jedním ze zajímavých soudních rozhodnutí zabývajících se otázkou virtuální dětské pornografie je rozhodnutí australského Nejvyššího soudu Nového jižního Skotska *McEwen v. SIMMONS & ANOR*,⁶² které se zabývá otázkou, zda kreslené animované postavy (cartoon figures) mohou zobrazovat nebo vyjadřovat osobu (person). Pornografický materiál, který byl v předmětné věci posuzován, zobrazoval dětské členy rodiny Simpsonů při sexuálních aktivitách, přičemž měly jasně vyobrazeny lidské pohlavní orgány. *McEwen* byl soudem nižšího stupně v dané věci shledán vinným z trestného činu držení dětské pornografie (dle státního zákonodárství – State legislation) a trestným činem šíření a zpřístupnění dětské pornografie (dle zákonodárství Společenství – Commonwealth legislation). V odůvodnění uvedeného rozhodnutí se Nejvyšší soud nejprve vypořádal s otázkou posouzení věku dětských kreslených postav (*Bart* a *Lisa*), kdy konstatoval, že předpokládaný věk uvedených postav lze odvodit z televizního seriálu a není žádná pochybnost o tom, že se jedná o postavy ve věku mladším než 18 let,⁶³ a pravděpodobně také o postavy mladší 16 let.⁶⁴ Základní faktickou otázkou, kterou Nejvyšší soud posuzoval, bylo, zda fiktivní kreslená postava může být považována za osobu ve smyslu zákonem stanovených trestných činů.⁶⁵ Postavy nenapodobovaly žádnou skutečnou nebo fiktivní lidskou bytost. I když se vyznačovaly čtyřmi prsty, obličejem, tj. měly oči, nos a ústa, odlišovaly se od kterékoli možné lidské bytosti. Nejvyšší soud spatřoval základní rozdíl mezi zobrazením skutečné lidské bytosti a zobrazením fiktivní osoby. Pro objasnění rozdílu uvedl, že osoby zobrazené,

⁵⁹ V Second Life se obchoduje s virtuálními penězi, které je možné následně přeměnit ve skutečnou měnu a naopak.

⁶⁰ Informace dostupná z: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/technology/6638331.stm>.

⁶¹ V Second Life je možné vlastnit pozemky tohoto virtuálního světa, které si je možné koupit, a to buď za účelem bydlení, nebo obchodování s nimi.

⁶² *McEWEN v. SIMMONS & ANOR* (2008), New South Wales Supreme Court, NSWSC 1292, dostupné z: <http://lawlink.nsw.gov.au/scjjudgments/2008nswsc.nsf/2008ns>.

⁶³ Commonwealth legislation pod pojmem dítě chápe osobu mladší 18 let [Section 9H(3) of Crimes Act 1900].

⁶⁴ State legislation pod pojmem dítě chápe osobu mladší (zdánlivě mladší) 16 let [Section 474.19 of Criminal Code Act 1995].

⁶⁵ Přestože se soud s touto otázkou vypořádal, konstatoval, že žádná jasná linie zahrnutí nebo vyloučení kreslených postav ve smyslu posouzení, zda se jedná o osoby z právního hlediska, nemůže být popsána.

například ve videohrách a komiksech, jsou osobami fiktivními, které jsou zapojeny do strašného násilí zahrnujícího mučení a smrt. Kdyby tyto osoby byly skutečné, takové zobrazení by nebylo nikdy povoleno, a jejich vytvoření by zakládalo trestný čin, tzn. že zobrazení jsou povolována jenom proto, že se jedná o fiktivní konstrukce. Skuteční lidé mohou být fiktivní a v tomto smyslu přijmout nebo hrát roli jiných než sebe samých či fiktivních postav, ale stále jsou to skuteční lidé. Z pohledu „Commonwealth legislation“ mohou být kresby a jiná zobrazení vyobrazením fiktivních nebo imaginárních postav.⁶⁶ Ačkoli hlavním cílem zákonodárství je boj proti přímému sexuálnímu vykořisťování a zneužívání dětí, zákonodárství rovněž počítá se zabráněním výroby takového materiálu (zahrnujícího i materiál kreslený) a jeho zpřístupněním na trh. V tomto ohledu Nejvyšší soud neshledal žádný důvod omezit význam osoby pouze na osobu skutečnou a do zobrazení nebo ztvárnění osob, na které definice odkazuje, zahrnuje jak kresby osob fiktivních (model, socha), tak i kreslených. Nejvyšší soud rovněž poukázal na fakt, že postava odchylovající se od rozpoznatelné podoby lidské existence, se může stát více méně osobou, a nebo také nemusí ztvárňovat osobu vůbec. Pouhé přiřazování lidských vlastností například králíkovi nebo kachně, nelze chápat tak, že se jedná o vyjádření osoby, dokonce i když králík nebo kachna mají povahové rysy, které jsou zřetelně lidské. Na druhé straně mnoho kreslených postav, ačkoli ne všechny, jsou kresleny, aby se podobaly skutečné lidské existenci. V případě, že se kreslená postava odchylová od ztvárnění člověka, je nutné posoudit, zda se stále ještě jedná o zobrazení osoby, a zda je způsobilé založit trestný čin. Nejvyšší soud připustil, že kreslená postava, která se bude odchylovat od ztvárnění člověka, může být zobrazením osoby ve smyslu zákonné definice Commonwealth legislation, avšak je nutné, aby zde byla přinejmenším nějaká podobnost lidské podoby. Pouhý symbol by ztvárněním osoby nebyl.

Pokud jde o posuzování významu slova „osoba“ z pohledu State legislation, vychází se z definice dětské pornografie, která používá pojem „zobrazuje nebo popisuje“ (depicts or describes). Při zavádění State legislation bylo konstatováno, že zobrazení nebo popis dítěte v sexuální kontextu je široká kategorie, která by měla pokrýt jednak situace, ve kterých je dítě zobrazeno v nemravné pozici nebo sledující jinou osobu zabývající se sexuální aktivitou. Požadavek, že materiál musí za všech okolností pohoršovat rozumné osoby, zajistí, že nevinné rodinné fotografie nahých dětí nebudou považovány za dětskou pornografii. Rovněž je pod tuto definici zařazován materiál, ve kterém je dítě obětí mučení, krutého nebo psychického zneužívání, i když se nejedná o čisté sexuální zneužívání, přesto však je takové jednání považováno za pohoršující. Nejvyšší soud se přiklonil k názoru, že slovo získává svůj význam až v daném kontextu, přičemž kontextem State legislation je ochrana dítěte před sexuálním vykořisťováním a zneužíváním. Na základě toho bylo konstatováno, že pojem osoba je v tomto kontextu způsobilá nejen k označení osoby skutečné, ale i fiktivní. V daném případě musí být kresba lidskou bytostí a jako taková musí být i rozpoznatelná, přičemž odklon od skutečnosti nemusí nutně znamenat, že nejde o zobrazení osoby v tomto smyslu.

⁶⁶ Fiktivní = vymyšlený, existující jen v příbězích; imaginární = smyšlený, existující pouze v myslí či vlastní představivosti. Oxford University Press – OALD dictionary. Dostupné z: <http://www.oup.com/elt/catalogue>.

Jelikož je však zobrazení osoby základním znakem trestného činu, musí být prokázáno nade vše pochybnost. I zde bylo zdůrazněno, že pouhé přiřazování lidských vlastností králíkovi, kachně nebo květině, by bylo nedostačující, pokud by i nadále subjektem zůstal králík, kachna nebo květina. Z tohoto výkladu lze dovodit, že fiktivní kreslené postavy, dokonce i ty, které se odlišují od rozpoznatelné lidské podoby, mohou být vyobrazením ve smyslu Crime Act.

Z výše uvedeného vyplývá závěr Nejvyššího soudu, že slovo „osoba“ (v rámci obou trestných činů podle obou zákonodárství) zahrnuje fiktivní nebo imaginární postavy a pouhý fakt, že postava je zobrazena odlišně od skutečného znázornění lidské bytosti, neznámá, že by taková postava nebyla osobou. Postavy v posuzovaném materiálu byly skutečně zobrazením osob ve smyslu zákonných definic. Za zmínku dále stojí, že v předmětném rozhodnutí Nejvyšší soud uvedl předchozí rozhodnutí ve věci Holland v. The Queen, v němž byl vyjádřen rozdíl mezi psaným dílem a dílem, jehož podstatou je zobrazení. V případě písemného díla nebude žádný rozdíl mezi tím, jestli spisovatel popisuje osobu, která je skutečná či nikoliv, neboť tento proces nevyžaduje přítomnost či dokonce existenci žádné skutečné osoby. V psaném díle není žádná osoba zobrazena, ale je popsána ve slovech. Psaný popis oku pozorovatele nikdy neposkytuje skutečně žijící osobu, může pouze předkládat její popis, přičemž osobou, která je v díle vyličeána, může být jak osoba skutečná, tak i osoba fiktivní nebo imaginární. Význam rozlišování mezi osobou skutečnou a fiktivní je pak základní otázkou v případě zobrazení. Dostupné důkazy ukazují, že jednoznačné sexuální materiály mohou být škodlivé, ať už zobrazují skutečné dítě či nikoli, a to zejména z důvodu, že s rostoucí stupněm technologického pokroku může být velice obtížné rozeznat skutečnou osobu od počítačové tvorby (výtvoru) nebo kompozice. Tímto případem měl být demonstrován vztah jiných států k virtuální dětské pornografii, zvláště pak skutečnost, že i v praxi dochází k rozšiřování pojmu osoby z právního hlediska.

Poslední virtuální případovou studii je případ z roku 2008, který byl rozhodován okresním soudem v Holandsku (Distrikt Court of 's-Hertogenbosch),⁶⁷ a jehož pachatel byl odsouzen k podmíněnému trestu odnětí svobody se zkušební dobou na 10 let.⁶⁸ V minutovém klipu nazvaném „Sexuální lekce pro mladé dívky“ (Sex lessons for young girls) bylo ukázáno, jak virtuální dívka provádí manuální sex na dospělé (rovněž virtuální) osobě. Animace byla zaměřena na mladé dívky a měla sloužit jako návod. Po dosažení orgasmu dospělého virtuálního muže se dívka usmívá do kamery, spustí se lavina nafukovacích balónků a muž tleská. Tato atmosféra animace měla demonstrovat, že se jedná o zábavnou činnost, kterou mohou mladé dívky provozovat. Otázka, která byla předmětem rozhodování, zněla, zda se jedná o realistické zobrazení neexistujícího dítěte, jak uvádí Úmluva o kybernetické kriminalitě⁶⁹ a holandský trestní zákoník,⁷⁰ jehož podstatnou změnu ve vnímání virtuální dětské pornografie přinesla novelizace

⁶⁷ BC3225, Rechtbank 's-Hertogenbosch, 01/845400-07. Dostupné z: www.rechtspraak.nl/ljn.asp?ljn=BC3225.

⁶⁸ Nutno dodat, že pachatel byl stíhán současně za trestný čin ohrožování mravnosti a pohlavního zneužívání.
⁶⁹ Holandsko Úmluvu o kybernetické kriminalitě podepsalo dne 23. 11. 2001, ratifikována byla dne 16. 11. 2006 a v účinnost vstoupila dne 1. 3. 2007.

⁷⁰ Čl. 240b (Artikel 240b Wetboek van Strafrecht).

v roce 2002. Z důvodové zprávy k trestnímu zákoníku vyplývá, že novela měla za cíl rozšířit čl. 240b o virtuální dětskou pornografii, což bylo učiněno včleněním pojmu „zdánlivý účastník“. Vláda v předmětném ustanovení záměrně ponechala slovo „zdánlivý“ (se zřetelem na věk), poněvadž důkaz týkající se věku virtuální osoby není možné podat, neboť ta žádný opravdový věk nemá. Odhad věku zobrazené osoby pak musí být proveden se zřetelem na všechny tělesné znaky (včetně pohlavních), které jediné mohou naznačovat věk této osoby. K posouzení „zdánlivé účasti“ ve virtuální dětské pornografii je dle důvodové zprávy postačující, že se zobrazená osoba podobá opravdovému dítěti. Naproti tomu se dají vyloučit zobrazení, z nichž je ihned patrné, že se jedná o upravovaná nerealistická zobrazení či o kreativní výtvar lidského ducha, a které tudíž nespádají pod čl. 240b holandského trestního zákoníku. V daném případě byl věk virtuální dívky odhadnut podle tělesných znaků, konkrétně podle nevyvinutých prs, ochlupení a nedorostlé postavy. Na základě toho soud konstatoval, že v animaci se jedná o virtuální dívku takřka pubertálního věku, která však nedosáhla věku 18 let. Z hlediska virtuální dětské pornografie je v Holandsku důvodem trestního postihu nejen ochrana vyobrazených mladistvých, ale i ochrana proti jednání, které může děti povzbudit nebo svést k tomu, aby se zúčastnili sexuálního chování nebo jednání, které je určeno pro subkulturu, která sexuální zneužívání dětí podporuje. V předmětné kauze soud usoudil, že dospělá osoba je sice schopná rozeznat zobrazené chování a osoby od pravých, avšak průměrné dítě tohoto schopno není.

8. ZÁVĚR

Není pochyb o tom, že virtuální svět nabývá pro celé lidstvo, jednotlivé společnosti i jedince na stále větším významu. Začíná být chápán jako součást každodenního reálného života, a proto jej nelze nadále opomíjet, a to ani v oblasti práva. Vědomy jsou si toho všechny státy a některé z nich již na tuto skutečnost reagují a snaží se jí regulovat. Pro virtuální dětskou pornografii je důležité její chápání společností a zda tato problematika patří do jejich morálních standardů, které považuje za důležité chránit. Na jedné straně se lze setkat s podivením, že takováto jednání, jsou vůbec brána vážně, neboť spousta osob je považuje za zábavná. Na druhé straně při zamyšlení se nad závažností a dopadem tohoto fenoménu je shledáván zájem na jeho regulování a postihu.

Český právní řád obsahuje úpravu, která účinně postihuje dětskou pornografii a odpovídá mezinárodním standardům a závazkům, ke kterým se Česká republika zavázala. Současný platný a účinný trestní zákoník dovoluje postihovat jednak dětskou pornografii ve virtuálním prostředí, jejímž předmětem je skutečné dítě, přičemž virtuální prostředí zde vystupuje pouze jako jeden ze způsobů jejího šíření, jednak i virtuální dětskou pornografii, pod níž je subsumován též postih pornografického materiálu obsahujícího realistické zobrazení neexistujícího dítěte. Jedná se však o zcela nový fenomén, který v sobě skýtá mnoho otázek a problémů, které již vyvstaly nebo v budoucnu vyvstanou, a proto zde bude důležitou roli hrát připravenost a operativnost orgánů činných v trestním řízení.

VIRTUAL CHILD PORNOGRAPHY

Summary

Child pornography is a serious negative social phenomenon and countries are trying to fight against it effectively. Virtual child pornography constitutes a subset of child pornography. It is a new phenomenon with many unresolved questions and problems. This article firstly defines basic concepts which child pornography generally involves. Furthermore, it contains the definition of virtual child pornography from the perspective of Czech law and international law (especially from the perspective of the European Union). This article including a solution to various issues as the subject of virtual child pornography, status of virtual persons from the legal point of view, determination of their age and criminal punishment in law. Finally three case studies, reflecting current position of selected countries on the matter, are stated. These studies show how virtual child pornography is dealt with in practice. Virtual world is becoming a daily part of life and increasingly penetrating into the real world, and for this reason there is also an expanding number of society's moral values requiring protection.

Key words: criminal law, child pornography, cyberspace

Klíčová slova: trestní právo, dětská pornografie, kyberprostor